

ובצפרא אתא אסתנא [רוח צפונית] ומפזרת את העננים, ומגליא להו לשמיא.

ופליגי רבי יהושע בן לוי ואביו, על מימרתו דרפרם בר פפא אמר רב חסדא, דאמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא: מיום שחרב בית המקדש לא נראית רקיע בטירתה, שנאמר [ישעיה נ ג]: "אלביש שמים קדרות, ושק

אשים כסותם".

תנו רבנן: הרואה חמה בתקופתה, כשהיא נט-ב חוזרת למקום שממנו התחילה את הקפתה בשעת תליית המאורות בששת ימי בראשית, באותה שעה ובאותו יום שעמדה שם אז, (17) וכן הרואה לבנה בגבורתה, (18) בזמן שתעמוד הלבנה בראש חדש, בתחלת מזל "טלה", (19) ואינה נוטה לא לצפון ולא

על ההרים אינו יכול לברך "מלא עולם" כי כל אחד במקומו, ומשמע שמחלק בין ברק ורעם שעל כל אחד מהם מברך שמים, לבין הרים שמברך עליהם רק "מעשה בראשית".

וכתב המג"א שאם ראה ברק ושמע רעם כאחד, מברך ברכה אחת על שניהם, דהיינו "מעשה בראשית" ששייכת בשניהם, ולא "שכוחו וגבורתו" שאינה שייכת בברק. ובערוך השלחן כתב שהשתרש מנהג טעות להמתין בראיית ברק עד שמיעת הרעם [כדי לוודא שאינו ברק מחמת חום] ואז מברכים שתי הברכות, אולם כיון ש"מעשה בראשית" עולה גם על רעם, נמצא שמברכים "שכוחו וגבורתו" לבטלה.

17. רש"י ע"פ דברי אביו בהמשך הסוגיא, וראה חתם סופר [או"ח נו] שצריך לראות את גוף החמה, ואם היא מכוסה בעבים לא יברך, אף שיומא דעיבא כוליה שמשא. אך בדגול מרובה כתב שאם לא נראתה עד חצות, יברך. וביאר בשו"ת פנים מאירות [ח"ב לח] שעיקר הברכה על שזכינו לראות שהיא שבה לנקודה שבה נתלתה, ובחכמת שלמה תמה מה החילוק מברכת לבנה שלא מברכים עליה כשאינה נראית, אע"פ שידוע שהתחדשה, אך בדברי הפנ"מ השיב על כך, שהוסיף כי השמש ניכרת בעולם ע"י אורה, ואילו הלבנה אינה מהנהגה כשהיא מכוסה. והערוך ורבינו חננאל הביאו מירושלמי

שכוונת הגמרא לאופן שהיו ג' ימים רצופים מעוננים, ולא נראתה החמה, כשיתפזרו העבים ותראה, יברך עליה. וביאר הגרעק"א שלא היתה לפנייהם גירסתנו, ולא ראו דברי אביו דלהלן, והפרישה [רכט ד] כתב שנקטו כן כי לא פסקו כאביו.

והחכם צבי [חדשות ל] כתב שהירושלמי נקט את האופן הנ"ל רק לגירסתו "רקיע בטירתה", אך במדרש רבה [ויק"ר כג ח] גרסו כסוגיין ונקטו כביאור הערוך, וכעין זה פסק רס"ג בסדורו [עמ' צ] ורבינו בחיי [בראשית א יא] שמברך על השמש "ביום תקופת תמוז", והיינו שאין כוונת הגמרא לזמן תלייתה [מלשון "תקופה"], אלא לזמן שהיא ב"תוקפה", [וראה הערת החתם סופר בהערה 24].

18. גירסת הרי"ף והרא"ש: "לבנה בטירתה [כשהיא שלמה בחצי החדש, הגר"א], כוכבים במשמרותם, ומזלות בעתם".

19. ביאור סדר המזלות ומהלכם: היקף כיפת הרקיע מחולק לשנים עשר חלקים שוים, שכל אחד מהם הוא רצועה שרוחבה 30 מעלות [כי בכל היקף עגול יש 360 מעלות], ונמשכות לאורך כל כדור הארץ מדרום לצפון, ובכל חלק ממוקמת קבוצת כוכבים שצורתה דומה לפרט מסויים שעל שמו נקרא שם המזל, והם: טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזניים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים, וסדרם

לדרום, (20) **וכוכבים במסילותם** כשאחד מכוכבי הלכת, מאדים, כוכב, צדק, נגה, ושבתאי, חוזר לתחלת מזל "טלה", ואינו נוטה ממנו לצפון ודרום (21), **ומזלות כסדרן** בשעה שהם מופיעים במקום שבו נתלו בעת בריאת העולם (22), **אומר: "ברוך עושה**

[מעשה] (23) **בראשית".**

מבררת הגמרא: **ואימת הוי חמה בתקופתה?**

אמר אביי: כל עשרים ושמונה שנים חוזרת חמה למקום שהיתה בו בעת תליית

מקביל לסדר חדשי השנה, מניסן עד אדר, כדלהלן. [וראה לעיל לב ב, ורמב"ם יסוה"ת ג 1].

"גלגל המזלות" הוא רצועת רקיע שבה קבועים כל כוכבי המזלות, והיא מקיפה את כדור הארץ ממזרח עד מערב לרוחבו, ומסלול השמש הוא באמצע הרצועה, ועולה מהמזרח מידי בוקר יחד עם אחד מכוכבי המזלות, והמזל שכנגדו שוקע במערב. אלא שזמן היקף כדור הארץ כלפי השמש נמשך 24 שעות, ואילו כלפי המזלות הוא נמשך 23 שעות ו-56 דקות, כך שבכל יום גלגל המזלות מקדים את השמש בארבע דקות, ואחר חודש הוא מקדימה בשעתיים, וראה עוד בהערה 24.

הפרש הזמן היומי שבין מהלך השמש למהלך המזלות הוא בערך כדי זמן היקף מעלה אחת, [כי חלוקת 24 שעות ל-360 מעלות, היא 4 דק' לכל מעלה], וכיון שבכל מזל יש 30 מעלות שזמן היקפם הוא שעתיים [120 דק' = 30], נמצא שבכל חודש מתחיל מזל אחר לעלות עם השמש מצד מזרח בתחילת היום, והוא המזל ה"שולט" ו"משמש" באותו חודש. וכן נמצא שמהלך השמש משתווה למהלך המזלות רק פעם בשנה [בערך, כי בשנה יש 365 ימים], ולכן מזל טלה העולה עם השמש בשעתיים הראשונות של הימים בחדש ניסן בשנה זו, יעלה עמה גם בניסן הבא, לפיכך נקבע מזל טלה לחודש ניסן, [לתוספת ביאור, ראה במפרשי פרקי דרבי אליעזר פ"ו, ובנספחים לשו"ת תשב"ץ ח"ד ולכפתור ופרח ח"ב].

20. ע"פ הרמב"ם [ברכות י יח], וביאור דבריו, שמברכים עליה רק בזמן שהיא מופיעה מול ראש המזל, ולא צפונית או דרומית לו, וראה מגיד הרקיע [טז ב].

ובשערי תשובה [רכט א] הביא שבזמנינו אין מברכים ברכה זו על לבנה בגבורתה [ועל מזלות כסדרן], כיון שחשבון זה אינו ידוע אלא לבקיאים בחכמת התכונה.

21. רמב"ם שם.

"כוכבי לכת" הם כוכבים הנעים ממקומם — שלא כשאר הכוכבים שיש להם מקום קבוע ברקיע — והם משמשים להנהגת העולם בכח שטבע בהם הקב"ה [ראה נח הערה 64]. שבעה מהם, נראים לעיני האדם, והם: כוכב, צדק, נגה, שבתאי, חמה, לבנה, מאדים, ועליהם מברכים כשהם בראש מזל טלה.

22. כך ביאר רבינו יונה, והרמב"ם [שם] כתב שיעלה מזל "טלה", שהוא הראשון למזלות, באמצע המזרח, ותמוה, שהרי זמנו לעלות עם השמש חל בתקופת ניסן, ואז תמיד הוא עולה עמה במקום זה.

23. כך הוסיף הרא"ש, וכן פסקו הטור ושו"ע [רכט ב].

נהגו להוסיף לומר מזמורים ופיוטים בברכת החמה, ראה חתם סופר [או"ח נון מ"ב] [שם ח] ושדי חמד [סוף הל' חמץ ומצה].

המאורות, בדיוק באותו יום ובאותה שעה שעמדה שם אז, ומאז ואילך הדר ומתחיל מחזור חדש של כ"ח שנה, עד ששוב היא חוזרת למקום תלייתה באותו זמן. והוא יום תחלת תקופת ניסן. כי אחת לכ"ח שנה נפלה

תקופת ניסן בשעה הראשונה של הלילה, (24) שהיא שעה ששולט בה כוכב שבתאי, (25) ובימי השבוע הוא חל באורתא דתלת, נהי ארבע [בלילה של מוצאי יום שלישי, אור ליום רביעי], שביום זה ובשעה

24. מהלך השמש יש בו שני מסלולים: א, מסלול יומי, שמהלכו ככל הכוכבים, כמבואר בהערה 19. ב. מסלול שנתי: השמש נראית תמיד כשהיא נעה באמצע רצועת המזלות, והפרש תנועת השמש כלפי המזלות, גורם שיראה כביכול יש לשמש מהלך גם ממערב למזרח, כי מהלך השמש איטי מגלגל המזלות בארבע דק' בכל יום, והוא זמן מהלך מעלה אחת, נמצא שרק אחת לשנה השמש שבה לנקודה שהיתה בה בפעם הקודמת, ו"תקופת ניסן" היא הזמן שבה השמש מגיעה אחת בשנה לראש מזל טלה. זמן זה חל בכל שנה בשעה אחרת, כי בשנת החמה יש 365 יום ועוד רבע יום [כדעת שמואל עירובין נו א, וראה להלן]. והיא נחלקת לארבע "תקופות" שבכל אחת 91 יום ו-5.7 שעות. [מהלך השמש גורם ל"תקופות" קיץ וחורף, מפני שרצועת המזלות אינה מקבילה לקו המשווה, אלא בהטיה של 5.23 מעלות, חציה מעל הקו המשווה וחציה מתחתיו, וכיון שבכל יום השמש מתחילה את מסלולה בהפרש מעלה אחת ברצועה, הרי בהיקפה השנתי היא מתקרבת ומתרחקת מקו המשווה].

כיון ש-91 יום נחלקים ל-13 שבועות בדיוק, נמצא שכל תקופה מתחילה באותו יום שהתחילה קודמתה, אך באיחור של 5.7 שעות, ואחר שנה בת ארבע תקופות האיחור עומד על שלושים שעות, שהן יום ורבע, ורק אחר ארבע שנים האיחור נשלם לחמשה ימים שלמים, ובשנה החמישית תחול שוב תקופת ניסן בשעה שחלה בפעם הראשונה. בשלב זה אין התקופה חלה באותו יום

שחלה הראשונה, אלא באיחור של חמשה ימים, ורק אחר "מחזור גדול" הכולל שבעה שלבים [28 שנים = 4□7], תחול שוב תקופת ניסן ביום ובשעה שחלה בפעם הראשונה, ואז מברכים ברכת החמה.

וכבר תמה בספר העיבור איך משתמשים בחשבון זה, שהוא נכון רק לדעת שמואל, כנ"ל, והרי לגבי עיבור החמה נפסק כרב אדא ששנת החמה יש בה 365 יום 5 שעות ו-997 חלקים ו-48 רגע [שהם כ-4.55 דק'], ובכל 19 שנה מעברים שבע שנים ובכך משווים את שנות החמה עם שנות הלבנה [ראה טור או"ח תכח], ולחשובנו אין "חמה בתקופתה" בכל כ"ח שנה. והעלה מכך ש"תקופת שמואל בפרהסיא ותקופת רב אדא בצינעא". וביאר הכוזרי שני [ה, קמז] ששמואל ידע את חשבוננו של רב אדא, ובכל זאת לענין ברכת החמה שכל יחיד חייב בה, העדיף לנקוט חשבון פשוט הקרוב לאמת, שישמש גם לחלושי הדעת, ומודה שחשבון העיבור יעשה כרב אדא, כי הוא נקבע ע"י חכמי ישראל, וכן נקטו החתם סופר [או"ח נז] והחזו"א [קלח ד]. וראה רמב"ם [קה"ח ט ב] ושקל הקדש [שם בה"ל ריש פ"י].

25. "שבתאי" הוא אחד משבעת "כוכבי לכת" המשמשים להנהגת העולם [ראה הערה 21], וסדרם קבוע, שכל אחד משמש שעה אחת, ואחריו חברו וחזור חלילה. ומכיון שאין היממה מתחלקת לשבע בשוה, נמצא שרק אחר שבוע, כאשר כל אחד מהם מילא עשרים וארבע שעות שבויות, חוזר תורו לשמש באותו זמן ששמש

זו, נתלו המאורות בכריאת העולם. (26)

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר: הרואה את הים הגדול, אומר: "ברוך שעשה את הים הגדול". בזמן שרואהו לפרקים.

דנה הגמרא: עד כמה זמן בלא ראה קרוי "לפרקים" לענין ברכת הראיה? (27)

אמר רמי בר אבא אמר רבי יצחק: עד שלא יראנו שלשים יום, (28) אינו מברך, (29) ואם לא ראהו זמן רב יותר, נחשב כרואהו "לפרקים", ומברך. (30)

ואמר רמי בר אבא אמר רב יצחק: הרואה את נהר הפרת אגשרא דבבל [ממקום הגשר

בו בשבוע שעבר.

סדר הכוכבים לפי תורם לשמש בתחילת הלילות, הוא כוכב — ליל א, צדק — ליל ב, נגה — ליל ג, שבתאי — ליל ד, חמה — ליל ה, לבנה — ליל ו, מאדים — ליל ז, וכיון שבכריאת העולם נתלתה החמה בתחילת ליל רביעי, הרי שמברכים עליה רק כשתחזור לראש מזל טלה כשהוא עולה ביום שהכוכב המשמש בתחילת לילו הוא שבתאי, דהיינו ליל רביעי, ומברכים עליה בבקר אף שעת תלייתה היתה בלילה, משום שאז אינה נראית.

26. כדעת רבי יהושע [ר"ה יא א] שבניסן נברא העולם, ו"תחילת הלילה" נקבע כפי שהוא באופן ירושלים, ראה חזו"א [ס"ס קלח].

27. הרא"ש כתב שמכאן נלמד לשיעור הזמן הנצרך לכל ברכות הראיה, שאינו מברך אלא אחר ל' יום. ובאגרות משה [אה"ע ח"ד סד ג] הוסיף שאין ללמוד מכאן מהו שיעור "לפרקים" הנזכר בשאר דיני התורה, שהרי הגמרא לא דנה כמה זמן הוא "לפרקים", אלא "לפרקים" האמור כאן "עד כמה" הוא.

28. תקופה של שלושים יום נחשבת כיחידת זמן אחת, ולכן נקראת "חדש", כי אחר שיעור זמן כזה מתחיל זמן חדש, [וראה מהר"ל אור חדש עמ' קנא שביאר דברי אסתר "ואני לא נקראתי לבא אל המלך זה שלושים יום", הרי היא כפנים חדשות לו, ואמנם לבסוף היתה זו

סיבה שמצאה חן בעיניו].

29. הרמב"ם [ברכות י טו] כתב "על ראיית הים הגדול מברך אחת לשלושים יום". אך בשו"ע [רכח א] לא הזכיר דהיינו רק אחר ל' יום. וכתב באליהו רבה שאין לתמוה על כך, כי אינו צריך להזכיר תנאי זה בכל ברכה מברכות הראיה. אך יתכן שרק לדעת הרמב"ם שמברך על אוקיינוס בלבד [ראה נד הערה 13], הרי ברכתו מצד גודל הים וחיבותו, ותוך ל' אינו יכול להתחייב ברכה על ראיית ים אחר [ואינו כהרים וגבעות שבכל אחד יש שינוי מחברו, כדלעיל נח הערה 38], אך לדעת השו"ע מברך על שעוברים בו לארץ ישראל, ונקרא "ים הגדול" מפני חשיבותה של ארץ ישראל, וא"כ אין הברכה על ראיית דבר מחודש, אלא על חשיבותו, ויתכן שאינה ככל ברכות הראיה. [או שהכוונה שאם יראה את האוקיינוס יברך, כי אינו כים הגדול של ארץ ישראל. ואולי בזה תלוי נידון האחרונים, שם הערה 14, אם לת"ק מברך על הים עושה מעשה בראשית, ורבי יהודה חולק עליו, והיינו ששניהם עסקו באוקיינוס ונחלקו מה ברכתו, או שרבי יהודה מפרש דברי ת"ק, שרק על אוקיינוס מברך "מעשה בראשית" אך על ים הגדול של ארץ ישראל תקנו ברכה נפרדת].

30. הראב"ד [בהשגות לבעה"מ] כתב שעל זיקים ברקים רעמים וזוועות מברך גם אם ראה שוב בתוך ל' יום, משום שבכל פעם רואה ברק

של בכל] ולמעלה, אומר: "ברוך עושה בראשית". אבל אם ראה רק ממקום הגשר ולמטה, אינו מברך, לפי שאין מברכין אלא על דבר שעומד מששת ימי בראשית בלא שינוי. וקיימא לן, שמגשרש דבבל ולמעלה לא השתנה הפרת מהלכו. אבל משם ולמטה, הסבו אותו בני אדם לדרך אחרת.

והאידנא דשנייה [שינויה] פרסאי לנהר הפרת אף למעלה מגשרא דבבל, אינו מברך עליו אלא מבי שבור ולעיל [ולמעלה]. כי רק קטע זה של פרת לא השתנה.

רב יוסף אומר: אין מברכים על הפרת אלא מ"איהי דקירא"נ[שם מחוז שעל הפרת] ולעיל.

ואמר רמי בר אבא: הרואה את נהר "דגלת [חדקל] אנשרא דשביסתנא ולמעלה, אומר: "ברוך עושה בראשית". כי קיימא לן שמשם והלאה לא נשתנה.

מאי "חדקל" — על שום מה נקרא כן?

אמר רב אשי: שמימיו חדין וקלין. שהם חריפים, וגם משקלם קל, ומשום כן הם טובים לשתייה, לפי שאינם מכבידים על הגוף.⁽³¹⁾

מאי "פרת"?

שמימיו פרין ורביין.

ואמר רבא: האי דחריפי בני מחוזא, היינו משום דשתו מוא דדגלת [חדקל] שמימיו חדין.

והאי דבני מחוזא גיחורי [אדומים], היינו משום דמשמשי מטתם ביממא. לפיכך בניהם אדומים כאדומיית היום.

והאי דניידי עינייהו [שממזמזים הרבה בעיניהם], היינו משום דדיררו בבית אפל.

שנינו במשנה: על הגשמים ועל בשורות טובות, אומר: "ברוך הטוב והמטיב".

מקשה הגמרא: וכי על הגשמים "הטוב והמטיב" מברך? — והאמר רב אבהו, ואמרי לה במתניתא תנא: מאימתי מברכין על הגשמים — משיצא חתן לקראת בלה. ומשל הוא, שירדו הגשמים בשיעור כזה, שכבר יקוו המים על הארץ, וכשנופלת עליהם טיפה מלמעלה, הריהם מתרוממים ועולים לקראתה.

ומאי מברכין על הגשמים? — אמר רב יהודה: "מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו".

ורבי יוחנן מסיים בה הכי: "אילו פיננו מלא שירה כים וכו' אין אנחנו מספיקין להודות לך ה' אלהינו", וממשיך עד "כל קומה לפניך תשתחוה", וחותם בה "ברוך אתה ה' רוב ההודאות".

ותמהה הגמרא על נוסח החתימה: וכי יש להודות לקדוש ברוך הוא רק על "רוב ההודאות", ולא על "כל ההודאות"?

אלא אמר רבא: אימא, ברוך האל ההודאות.

31. הגר"א ביאר חריפין — מועילים לחריפות הבנת השותה, קלין — מועילים שיבין בנקל.

חדש, ואינם כשאר הדברים הנזכרים במשנה, שאין חידוש בגופם [וראה מג"א ריח ה].

אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרוויהו נוסחאות, (32) ויאמר "רוב ההודאות והאל ההודאות". (33)

ומסימת הגמרא את קושייתה על נוסח הברכה: ואלא קשיא ממה ששנינו במשנתנו "על הגשמים אומר: הטוב והמטיב".

מתרצת הגמרא: לא קשיא. הא ברכת "הטוב והמטיב", נאמרת רק באופן דשמע משמע שירדו גשמים, כלומר, כשנתבשר על כך, אבל לא ראה בעיניו. ואילו הא שמברך "מודים אנחנו לך", היינו באופן דהוא מחזי בעיניו את ירידת הגשמים. (34)

שבה הגמרא ומקשה: הרי באופן דשמע משמע שירדו גשמים, היינו בשורות טובות, וכבר תנן במשנתנו "על בשורות טובות אומר "ברוך הטוב והמטיב". ולמה חילקן התנא לשני דינים נפרדים?

מתרצת הגמרא: אלא אידי ואידי [משנתנו ורב יהודה] עוסקים באופן דחזי מחזי בעיניו לירידת הגשמים, ובכל זאת לא קשיא, כי הא שמברך "מודים אנחנו לך", הוא באופן שראה דאתא גשם פורתא, דהיינו "משיצא חתן לקראת כלה", ואילו הא שמברך "הטוב והמטיב", הוא באופן שראה דאתא טובא. (35) אולם כשמע על ירידת גשמים, בין טובא ובין פורתא, מברך הטוב והמטיב

33. הרמב"ן כתב שיאמר "ברוך רוב ההודאות ואל ההודאות", והביא שיש גורסים "אל רוב ההודאות", ופירש שנקטו כי "רוב" הוא חלק מהתואר, כמו "רוב אונים".

אך בעל המאור וריטב"א נקטו שכוונת רב פפא ב"תרווייהו" נסובה על "מודים" ו"אילו פיננו", ובחתימה יאמר רק "אל ההודאות".

34. הרי"ף והרמב"ם לא חילקו לענין ברכת "מודים אנחנו לך" בין רואה שירדו גשמים או רק שומע אודותם, והריטב"א בסוגיין העלה מכך שלמסקנא בין כך ובין כך מברך, אולם בתענית [ו] כתב שגם למסקנת סוגיין רק הרואה את ירידת הגשמים, מברך [וכ"כ רש"י שם ד"ה מברכין, וכן נקט המג"א רכא ב], וראה הערה 40.

35. כך פירש רש"י, [ונמצא כי מה שאמרו "הא והא דאתא טובא", ביאורו, שאם אין לו קרקע יכול לומר "מודים" אף אם ירדו טובא]. אך

32. רבינו יונה פירש, שצריך לומר תרווייהו, משום שהאומר רק "רוב ההודאות" נשמע כאילו רק ברוב הודאות יש להודות, ולא ככולן [כמו שדרשו "רצוי לרוב אחיו" ולא לכל אחיו]. ואילו יאמר רק "אל ההודאות", יראה כאומר שרק מקצת הודאות יש לו, לכך יאמר תרווייהו. והרמב"ן במלחמות ה' הוסיף, שאמירת "אל ההודאות", מגלה שאין כוונתו ב"רוב ההודאות", לאפוקי מ"כל ההודאות", אלא לשון ריבוי הוא, וצריך להוסיף בחתימה ענין "ריבוי", כדי שתהא החתימה מעין הפתיחה, שהרי בפתיחת הברכה אמר "על כל טפה וטפה", שהם הרבה הודאות.

והמהרש"א ביאר שאילו יאמר רק "רוב ההודאות", הוה אמינא שחוזר בו ממה שאמר בתחלה "על כל טפה וטיפה", ואינו מברך אלא על ריבוי הטובות, לכך צריך לומר גם "אל ההודאות". ואילו יאמר רק "אל ההודאות", יראה כאילו מכוון רק על ההודאה שאמר בתחלת הברכה, ולא על שאר מיני טובות, ולכן יאמר תרווייהו.

כמו על שמיעת כל בשורה טובה (36).

ואיבעית אימא: הא דאיתא דאיתא טובא גשם, ובכל זאת לא קשיא, כי הא שמברך "הטוב והמטיב", הוא באופן דאיתא ליה ארעא, והגשמים מטיבים איתו, ואילו הא שמברך

"מודים אנחנו לך", הוא באופן דלית ליה ארעא. שאז אין לו כל כך טובה מהגשמים.

מקשה הגמרא: וכי אם אית ליה ארעא "הטוב והמטיב" מברך? והא תניא: בנה בית חדש, וקנה (37) כלים חדשים (38), אומר "ברוך

הרי"ף והרא"ש לא הביאו חילוק זה, ותמה הצ"ח שהרי גם למסקנא אין לברך הטוב והמטיב אלא אם באו הרבה גשמים. אמנם הריטב"א ביאר חילוק זה להיפך מרש"י, והיינו, שאם אתא טובא, כשיעור משיצא חתן לקראת כלה, אומר "מודים" כי "רוב ההודאות" נסוב על ריבוי גשמים. ואילו כשירד פורתא משיעור זה, מברך הטוב והמטיב. [ונמצא, ש"הא דאיתא טובא", ביאורו, ששתי הברכות שייכות רק אם ירדו טובא, כשיעור משיצא חתן לקראת כלה, ובפחות מכך אינו מברך, וראה בבה"ל [רכא ד"ה מברכים] שכן ביארו גם הרי"ף והרא"ש.

36. ע"פ רשב"א, וראה הערה 40.

37. בירושלמי אמרו: קנה, מברך "שהחיינו", ניתנו לו במתנה, מברך "הטוב והמטיב". ותמהו תוס' הרי בגמרא שלנו מבואר שאין מברכים "הטוב והמטיב", אלא כשאחרים נהנים יחד עמו. וכתב הרא"ש שבנתניה יש טובה גם לנותן, כי אם המקבל עני, הרי הנותן נהנה שזיכהו ה' וחנונו ממון לעשות עמו צדקה. ואם המקבל עשיר, הנותן נהנה במה שמקבל מתנתו. והקשה המג"א [רכג ח] שהרי בקידושין [ה ב] מצינו שרק נתינה לאדם חשוב נחשבת כהנאה לנותן, ומשמע שקבלת העשיר אינה הנאה. ובקצוה"ח [קצ ד] יישב עפ"ד הר"ן [ריש קידושין] שקבלת אדם חשוב נדרשת רק להנאה בשיעור שיהיה פרוטה הנצרך לקידושין, אך לגבי ברכה די בהנאת קבלת עשיר, ובמחצית השקל כתב שדעת המג"א שהנאה קלושה כזו שאין בה

שום פרוטה, אין ראוי לברך עליה [וראה ט"ז יו"ד קס ח].

והגר"א תמה וכי להירושלמי זקן שקמים לכבודו יברך הטוב והמטיב על שזכה לזקנה ומזכה בה אחרים במצות קימה. ולכן ביאר שמברך רק על דבר חדש שלא היה לו כלל, כגון מתנה וירושא או לידת בן, אך לא על קניית כלי שמקבלו עבור כספו שהיה אצלו, וראה בהערה 44 שהבבלי חולק עמו בזה.

38. תוס' כתבו שמברך שהחיינו רק על בגדים חשובים, דומיא ד"בית חדש", אבל על בגדים שאינם חשובים, כגון אנפילאות וחלוק אין צריך לברך. עוד כתבו בשם ירושלמי, שהברכה אינה רק על בגדים חדשים, אלא גם על ישנים שאצלו הם חדשים.

והרא"ש כתב "יראה לי שהכל לפי מה שהוא, שיש עני שהוא שמח בחלוקו, יותר ממה שהעשיר שמח בכלים חשובים". ודקדק מירושלמי, שמברך בשעת הקניה, אף שעדיין לא לבשם, וביאר שהברכה על שמחת הלב שהוא שמח בקנייתם, כדרך שמברכים על הגשמים בשעת ירידתן, אף על פי שאין הנאתן ניכרת מיד.

ונחלקו הפוסקים [רכג ד] מאיזה שעה מברך, ה"ט"ז נקט מעת קנין הבגד, אף שעדיין צריך לתנו לחייט לעשותו מלבוש, וכירידת גשם שמברך אף שהנאתו אחר זמן, ואילו המג"א כתב שבשעת קנין מברך רק אם ישתמש בכלי כמו שהוא [וראה אליהו רבה, ולהלן ס א הערות 1-4].

שהחיינו וקיימנו והגיינו לזמן הזה. (39) וכמו כן, כשרואה גשמים יורדים בשדותיו, יברך "שהחיינו" ולא "הטוב והמטיב"?

מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא שמברך "הטוב והמטיב", הוא באופן דאית ליה שדה בשותפות, כי ברכת "הטוב והמטיב" נתקנה על דבר שיש בו טובה לכמה אנשים יחד,

ומשמעותה שמודה לה' "הטוב" לי המברך, ו"המטיב" לאחרים. ואילו הא שמברך "שהחיינו", הוא באופן דלית ליה שותפות בשדה, אלא כולה שלו, (40) וכיון שהטובה רק לו ולא לאחרים, אינו מברך "הטוב והמטיב". (41)

מוכיחה הגמרא חילוק זה: והתניא

שברכת "מודים" נתקנה רק למי שאין לו שדה וראה בירידת השמים, וראה הערה הבאה.

41. הרי"ף ביאר שחילוק הגמרא נסוב לגבי ברכת הטוב והמטיב על ירידת גשמים, שאומרה רק באופן שיש לו "שדה" בשותפות, וכן נפסק בשו"ע [רכא א].

אך רש"י נקט שאין צורך שיהיה שותף עמו בקרקעו, שהרי כל מי שיש לו קרקע, שותף עמו בטובת הגשמים, ולכן פירשו שנידון הגמרא על בית חדש וכלים חדשים, שאינו מברך עליהם אלא אם מקבלם בשותפות עם אחרים [והמג"א שם א, הוכיח שמברך רק כשזוכה בשדה עם שותפין, ולא כשזוכה עם אשתו ובניו שאינו חייב ליתן להם משלו, שאילו מברך, היה לגמ' לחלק בין יש לו אשה ובנים לאין לו].

והרא"ש והרשב"א הוכיחו כפירוש רש"י מיורשין המברכים על ירושתם, שהרי מסתבר כי הוא הדין אף אם אביהם חילק שדה זו לראובן וזו לשמעון, ובהכרח שהברכה בכל אופן שיש כמה נהנים מאותה הנאה. [ודחה הפמ"ג שם א"א א, שבאמת יורשין לא יברכו על ירושה שחילק אביהם, כי יתכן שחלקה אחת תמטר וחלקה אחרת לא, ואין הנאתם שוה].

ונמצא לדבריהם שאין בעל שדה יכול לברך ברכת "מודים" על ירידת גשמים, כי אם ראה מברך הטוב והמטיב, ואם שמע מברך שהחיינו, ונתקנה רק למי שאין לו שדה.

39. הסמ"ג ותוס' בסוכה [מו ד"ה העושה] הביא בשם רב שרירא גאון שלהלכה אין מברכין על כל אלו, כי הברכה נתקנה רק על דבר הבא מזמן לזמן. וגם הרשב"א [שו"ת ח"א רמה, הביאו ב"י סוף רכג] כתב שרק על דבר הבא מזמן לזמן, כגון מועדות יש חובה לברך שהחיינו, ואילו בסוגיין מדובר על ברכת רשות. ועוד כתב [ח"א רנ, הביאו ב"י סוף רכה] שגם ברכת שהחיינו על פרי המתחדש, אינה אלא רשות.

אך כל הפוסקים סתמו כסוגיין, ובבה"ל [רכג ד"ה ויש] ביאר שחכמים קבעו שבפרטים המוזכרים בסוגיין יש לאדם שמחת הלב, ועליה מברך אף שאינם באים מזמן לזמן.

40. הרשב"א נקט שמסקנת הגמרא בתירוץ זה, כי בין הרואה ובין השומע, אם אחרים נהנים עמו מברך הטוב והמטיב [אף שבעת הראיה אינם עמו], ואם לא אינו מברך [ולכן בתירוץ זה לא אמרו "אידי ואידי" כדלעיל, וראה דמשק אליעזר רכא בהרחבה].

והריטב"א בסוגיין כתב שאת ברכת "מודים" אנחנו לך" מברך בכל אופן [ראה הערות 34-36]. וראה מג"א [רכא ב] שהשומע על ירידת גשמים ויש לו שדה בלא שותף, מברך שהחיינו, כי ברכה זו נתקנה בין לרואה ובין לשומע, ואם ראה את הגשמים מברך "מודים" [וכן נקט הרוקח שמא שאומר רק "מודים" ולא שהחיינו]. אולם הפמ"ג הביא מנחלת צבי

[בניחותא]: קצרו [כללו] של דבר, על טובה שלו הוא אומר "ברוך שהחיינו וקיימנו", ואילו על טובה שלו ועל של חבירו יחד, אומר: "ברוך הטוב והמטיב".

מקשה הגמרא: וכי כל היבא דלית גם לאחרינא טובה בהדיה לא מברך "הטוב והמטיב"? והתניא: אמרו ליה שילדה אשתו זכר, (42) אומר "ברוך הטוב

והמטיב"? (43) (44)

מבאר הגמרא: התם נמי יש "מטיב" לאחרים, דהרי איבא אשתו בהדיה, דניחא לה בכן זכר. (45)

תא שמע, שמברך "הטוב והמטיב" אפילו על טובת עצמו בלבד, שהרי שנינו: מי שהודיעו לו שמת אביו, והוא יורשו,

42. מ"ב [רכג ב] כתב שאפילו אם נולדה לו בת אחר כמה בנים, והיה חפץ בבת לקיים פרו ורבו, לא יברך הטוב והמטיב, שהרי אשתו — שהיא השותפה לשמחתו — אינה חייבת במצוות פור', והיא מעדיפה בן זכר שיתמכנה בזנותה, כדלהלן.

וסברא זו נצרכת רק לדעת הרמ"א [שם א], שאם מתה אשתו בשעת לידה אינו מברך כי אין כאן הטבה לאחרים. אך הט"ז הוכיח שהמחבר חולק ומחייב לברך. וביאר המשנה ברורה ס"ק ד שהברכה היא על הנאה רוחנית, ולכן היא שייכת אצל האשה גם לאחר מיתתה, שהטובה מתייחסת אליה גם לאחר מיתתה. ואם כן פשוט הדבר שאם נולדה לו בת אחרי כמה בנים, לא יברך על לידת הבת, כי אין בה הנאה רוחנית

43. בספר חסידים [תתמג] כתב שמברך גם על לידת בן לבנו או לבתו. ואפילו כאשר נולד בן לצדיק, והוא אוהבו מפני צדקותיו, מברך הטוב והמטיב.

אך בשו"ת הרשב"א [ח"ד עז] הוכיח מקושיית הגמרא, שאינו מברך על כל דבר שאחרים שמחים עמו, אלא רק בדבר שיש ממנו תועלת לכמה אנשים יחד, שהרי בלידת בנו שמחים עמו בניו ובני ביתו, ובכל זאת הצריכה הגמרא שיהא ניחא לאשתו בכן זכר, והוא כי רק לאב ולאם יש תועלת בלידת הבן, שיסעדם

בזנותם, וירשם כרצונם [כמבואר בכתובות סד ב], וראה בה"ל [רכג א ד"ה ילדה].

44. הגר"א העיר למה הגמרא מקשה רק לתירוץ זה שתולה את חיוב הברכה בטובה שיש לו שותפין בה, והרי יכל להקשות סתירה בין הברייתות, שבאחת שנינו שמברך רק על טובה שלו ושל חברו, ולגבי לידה וירושה משמע שמברך על טובה שלו לבדו.

והוכיח מכך, שדעת המקשן כביאורו בירושלמי [הערה 37] שמברך רק על דבר חדש שלא היה לו כלל, כמתנה או לידת בן, אך לא על קניית כלי שמחליפו במעותיו, ולכן רק בקניית כלי הברכה תלויה בשותפין לטובתו, ואילו בלידה וירושה מברך על טובת עצמו בדבר שלא היה לו כלל. וכל הקושיא רק לתירוץ הגמרא שגם ברכה על גשמים תלויה בשותפות, אף שגשמים נתנים חינם.

והעלה מכך שמסקנת סוגיין — שגם על לידה וירושה מברך רק בשותפות — היא שלא כדעת הירושלמי שחייב ברכה על כל דבר חדש, גם אם אין לאחרים שותפות בו.

45. במור וקציעה ביאר שלא אמרו שיש הנאה לוולד, משום שכבר שנינו שמוטב לאדם שלא נברא יותר משנברא. ועוד, שרק המרגיש בהנאה נחשב כשותף עמו להנאה.

בתחלה⁽⁴⁶⁾ אומר "ברוך דיין האמת" על השמועה הרעה, ולכפוף⁽⁴⁷⁾ הוא אומר "ברוך הטוב והמטיב". על בשורת הירושה,⁽⁴⁸⁾ אף שאין בה טובה אלא לו ולא לאחרים.

דוחה הגמרא: התם נמי מדובר באופן דאיכא עוד אחים, דאף הם קא ירתי [יורשים] את אביהם המת בהדיה.

תא שמע שמברך "הטוב והמטיב" אפילו על

טובת עצמו בלבד, שהרי שנינו: מי ששתה יין בסעודה, והביאו לו יין אחר טוב מהראשון, על אותו שינוי היין אין צריך לברך שוב "בורא פרי הגפן". אבל על שינוי מקום [שיצא מכאן והלך לבית אחר, והביאו לו שם יין] צריך לברך שוב.

ואמר רב יוסף בר אבא אמר רבי יוחנן: אף על פי שאמרו "שינוי יין אין צריך לברך שוב בורא פרי הגפן", אבל הוא אומר על שתיית⁽⁴⁹⁾ היין השני:⁽⁵⁰⁾ "ברוך הטוב

46. רש"י ביאר "שכן בשרוהו, מת אביו ויורשו". וביאר הרא"מ הורוביץ כי אף שברכת הטוב והמטיב חביבה יותר מדיין האמת, יש לו לומר תחילה דיין האמת, כי המיתה קודמת לירושה, והיא הגורמת לירושה. ועוד, שאינה נחשבת חביבה יותר כי צריך לברך שתיהן בשמחה שוה.

ובהלכות קטנות [ח"א רה] כתב שמברך תחילה על מה ששמע תחילה, ורק אם שמע את שתי השמועות ביחד משני אנשים, יקדים לברך על הטובה, כי אין מקדימין פורענות. ודייק [שם] ח"ב קסב] שאם ידע מתחילה שיש לאביו נכסים, אינו מברך, כי כל הברכה נתקנה רק על שמועה טובה שהתחדשה לו בשמיעה זו.

47. בגשר החיים [יח ב] כתב שימתין ולא יברך אלא אחר שיצא מאנינותו, אך בהליכות שלמה [כג לג] דחה שיכול לברכה כמו "דיין האמת", כי כשם שמצדיק עליו את הדין כך צריך להזכיר את חלק הטוב שבדין.

48. בשו"ת הרשב"א כתב, שאין חיוב ברכה זו תלוי בשמחה, כי מברך על התועלת, אף שמעורב בה צער ואנחה. והיינו, כי ברכת שהחיינו [והטוב והמטיב] נתקנו גם על ראיית פני חברו וכדומה שאין בה תועלת, ובאופן זה היא תלויה בשמחת הרואה, אך במקום תועלת

שדרכה לשמח, מברך עליה גם אם נמנעה ממנו השמחה.

וראה מג"א [תקנא מב] שאע"פ שאבלות אינה מונעת ברכת שהחיינו, במקום פורענות [כגון בבין המצרים] אינו מברך. ויתכן שזה טעם הגהת הגרעק"א שרק בן היורש את האב מברך, אך אב היורש את בנו לא יברך, כי מיתת בנו פורענות היא לו. אולם הגר"א [שם] נקט שאפילו בפורענות מברך. וראה חזו"א [גליין סוף או"ח] וחיי המוסר [ח"א נ], ומכתב מאליהו [ח"א 167].

49. הב"י [קעה] הביא דעת רבינו קלונימוס שיכול לברך "הטוב והמטיב" אחר שתיית היין, וכיון שאין אומר בה "אשר קדשנו במצוותיו וצונו" אינו צריך שיהא עובר לעשייתו. ותמה עליו, שהרי כל ברכות ההנאה אין מברך אלא קודם שנהנה. [והמ"ב ס"ק טו כתב שאם היין עדיין בפיו יברך, אך אחר שבלע, לא. ולכאורה נפקא מינה גם לגבי הפסק בין השתיה לברכה, שאינו אסור אלא אם חיובה עובר לעשייה].

ותירץ הדרישה שברכה זו אינה כברכת הנהנין על עצם ההנאה, אלא היא ברכת השבח, ורק ברכת השבח שאומר בה "וצונו" צריך להקדימה מצד נוסחה, ומשמע שנקט כי לדעת הב"י היא ברכת הנהנין, וא"כ אסור להפסיק בין

והמטיב".⁽⁵¹⁾ על ריבוי ההטבה שהטיב עמו הקב"ה.⁽⁵²⁾ הרי שמברך גם על שתית יין, אף שאין בה טובה אלא לו, ולא לאחרים.

מתרצת הגמרא: התם נמי מדובר באופן דאיכא בני חבורה דשתי⁽⁵³⁾ בהדיה.⁽⁵⁴⁾

השתיה לברכה. אך הבה"ל [רכג ד"ה בלדתה] נקט שגם לדעת הב"י ברכת הטוב והמטיב על היין היא ברכת השבח, שהרי דימה אותה לברכה על לידת בן זכר, אלא שסבר כי החיוב לברך עובר לעשייתן שייך גם בברכת הנהנין, ואינו נובע מנוסח הברכה. ונמצא שמותר להפסיק בין השתיה לברכה, כי האיטור הוא רק בברכת הנהנין].

50. דעת תוס' שאין מברכין על שינוי יין, אלא אם כן האחרון משובח יותר מהראשון. ובשם רבינו תם כתבו, שמברכים אפילו אם האחרון אינו חשוב יותר, ובלבד שלא ישתנה לגריעותא יותר מדאי.

51. הר"ן [פסחים כ א בדפי הרי"ף] הביא בשם הראב"ד שמברך גם על שינוי וריבוי לחם או בשר. ונחלקו עמו חכמי הצרפתים, ואמרו שדרך העולם לאכול משני מיני לחם, וכשברך המוציא כבר היתה דעתו על שני המינים.

וגם תוס' בסוגיין נקטו שדוקא על שינוי וריבוי יין מברך כן, משום שייך יש בו שתי מעלות, א. סועד, ב. משמת. והרא"ש הוסיף שאומרים עליו שירה, וקובע ברכה לעצמו. וביאר שתקנו לומר ברכה זו, כי נתקנה על הרוגי ביתר שהגויים השקו כרמיהם בדמם, והיין דומה לדם.

ורבינו בחיי [כד הקמח ס] ביאר שקבעו ברכה זו דוקא על ריבוי היין, כי ריבוי היין מרבה שמחה, ותקנו להזכיר ברכת האבלים על הרוגי ביתר, כדי למעט בשמחה בעוה"ז. וכתב הגרעק"א [בגליון השו"ע קעה] שבכל זאת השווה לשאר הטוב והמטיב, ואינו מברך אלא כששתה בחבורה, כי מטבע הברכה נתקן להודאה על דבר שאחרים נהנים עמו.

52. נחלקו הראשונים [ספר הבתים ט, וספר הפרדס ב] והאחרונים [לחם חמודות וברכי יוסף, קעה] באופן שצריך לברך על היין השני שוב בורא פרי הגפן [כגון אחר שברך ברכה אחרונה] האם יברך הטוב והמטיב, והמג"א כתב שאם ברך בהמ"ז על כוס יין שני, אינו צריך לברך עליו הטוב והמטיב, כי כבר ברכה בבהמ"ז. ודייק הגרעק"א שלולי זאת היה מברך על יין שני את שתי הברכות.

ולכאורה דין זה תלוי בסברא דלעיל, שאם היא ברכת הנהנין יתכן שאין לאומרה אלא כשאין ברכת נהנין אחרת, אך אם היא ברכת השבח, ודאי תאמר גם במקום שברך בפה"ג. אך בשעה"צ [קעה ב] כתב שהמברך בפה"ג מוכיח שהיא שתיה חדשה, ואינה שייכת ליין ששתה קודם, ולכן אין בו "הטוב והמטיב" [ולכן נקט באות ג, שבבילל הסדר מברך הטוב והמטיב על ד' כוסות, כי בכוס שניה מברך שוב מפני שהיא מצוה בפני עצמה, ולא מפני היסח הדעת].

53. מצינו ארבע שיטות בנידון שתיית חבריו עמו. א. המג"א הביא בשם תשב"ץ שאפילו שתה חברו רק מהיין הראשון, השותה משניהם מברך על היין השני הטוב והמטיב, אף ששתה אותו לבד. והטעם, משום שהברכה נתקנה על ההטבה שיש להם יין נוסף, אף שחברו אינו שותה ממנו בפועל [אך כשחברו לא שתה מיין הא', אין צירוף ביניהם לשתיית חבורה].

ב. עוד שיטה הובאה בתשב"ץ, שאם לא שתה חברו עמו את היין השני, אף ששתה מהיין הראשון, אינו מברך הטוב והמטיב, אך די ששתה עמו מהיין השני בלבד. והיינו, שהברכה היא על הנאת אחרים עמו כאשר יש לו ריבוי הטבה, אך אין צורך שיהא להם ריבוי.

שנינו במשנה: **בנה בית חדש** (55) **וקנה כלים חדשים**, אומר: "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

אמר רב הונא: לא שנו שמברך כן, אלא כשאין לו כלים אחרים כיוצא בהן, אבל אם יש לו כבר כלים כיוצא בהן, אין צריך לברך.

ורבי יוחנן אמר: אפילו יש לו בירושה כלים כיוצא בהן, צריך לברך. משום שלענין קניה הם חדשים אצלו.

וקנה כלים אחרים כמותם [אף שכבר אינם בידו] (1) **דברי הכל אין צריך לברך על השניים.** ורק כשנפלו לו הראשונים בירושה אמר רבי יוחנן שמברך על השניים כי הם ראשונים לקניה.

ואיכא דאמרי את המחלוקת באופן אחר: אמר רב הונא: לא שנו שמברכים "שהחיינו" אף אם יש לו כיוצא בהן, אלא כשלא קנה וחזר וקנה, אלא הראשונים נפלו לו בירושה. אבל קנה כלים וחזר וקנה כיוצא בהם, אין צריך לברך. לפי שאף בקניה אינם חדשים.

ורבי יוחנן אמר: אפילו קנה כלים והם עדיין

א-ט מדייקת הגמרא: **מכלל, דכי קנה כלים, וחזר**

והוכיחו שכל אחד מברך לעצמו, ממה שמברך על לידת בן זכר אף כשאין אשתו עמו. ודחה המג"א [קעה ד] שבלידת בן זכר הוא ואשתו שותפים בו, אך בשתיית יין, מה ששתה זה לא ששתה חברו, והיינו שסברת ההוכחה היא שרק ע"י הברכה נחשבים לחבורה, ומוכח שגם אם מברך לעצמו נחשבים כחבורה כי כלם נהנו באותה הנאה. וסברת הדחיה היא שברכתו מתייחסת רק לדבר שנהנה ממנו, ואם נהנו משני דברים אין הברכה מצרפתם להנאת החבורה.

55. בתנחומא [בראשית ד] **"בנה בית חדש מברך שהחיינו כדי שיעשה נחת רוח ליוצרו, וכשם שמברך להקב"ה, כך הוא מברכו"**. וביאר הכתב סופר [או"ח כה] למה מברך על בית, והרי בשלמא בפרי יש הנאה רוחנית, שבאמצעותו מברך לפניו ואחריו, אך בית כולו גשמי. ועל כך אמרו שהכל הולך אחר הכוונה, כי אם רוצה לקיים בו מעקה ומזווה, הרי הוא לנחת רוח.

1. ביארנו כמשמעות הגירסא שלפנינו, שעיקר הנידון על השמחה שבקניה, ואם כבר קנה פעם

ג. בדברי חמודות צידד שצריך שישתו יחד, משני הינות, אך גם אם בתחילה שתה הוא מיין א' וחברו מיין ב', ואח"כ החליפו, ושתה הוא מיין ב' וחברו מיין א', מברך הטוב והמטיב, וכן פסק המ"ב [טו]. והטעם פשוט, שהרי סוף סוף נמצא שנהנו מריבוי יין.

ד. במחצית השקל ומאמר מרדכי נקטו שאינו מברך אלא אם שתו שניהם בתחילה מיין א' ואח"כ מיין ב'. ונקטו שאינו מברך אלא אם חברו נהנה עמו מריבוי יין מאותו יין שגרם לו את הנאת הריבוי, וכיון שחברו כבר שתה ממנו, הרי אין לו בו הנאת ריבוי.

54. תוס' לעיל [מג א] והמרדכי [רטז] והרא"ש הביאו מחלוקת ראשונים אם כל אחד מהחבורה יברך בפני עצמו, או שהמברך יפטור את כל החבורה בברכתו, כי אם כל אחד יברך בעצמו, הרי הוא יחיד, והברכה נתקנה על טובת רבים [ויש לדון אם כוונתם שרק ע"י הברכה לכלם נחשבים כחבורה שנהנו יחד, או שהוא דין האמור רק בשתיה, שכל אחד נהנה בעצמו, כי השתיה נפרדת, ורק ע"י הברכה לכלם מתייחסת הברכה להנאה].